infirmus: nil indulgentie circa corporis quietem seu refectionem, nil remissionis de communi labore vel opere fieri sibi aliquando acquiescens. Ceteros namque sanctos esse arbitrabatur et perfectos; se vero sicut novitium et incipientem nequaquam emeritorum perfectorumque indulgentiis et remissionibus indigere, sed fervore novitio et ordinis districtione et rigore discipline, propter quod communis vite conversationis ferventissimus emulator. Cum opus aliquod manuum fratres actitarent, quod seu minor usus ei seu imperitia denegabat, fodiendo seu ligna cedendo et propriis humeris deportando, vel quibuslibet laboribus eque laboriosis illud redimebat. Ubi vero vires deficiebant, viliora queque opera confugiens, laborem humilitate compensabat. Et mirum in modum his qui tantam in contemplatione rerum spiritualium ac divinarum acceperat gratiam, circa talia non solum occupari patiebatur, sed et plurimum delectabatur. Sic mortificata, ut dictum est, sensualitate, cum si curiositate seu infirmitate in huiusmodi laborum corporalium distractionibus perfectorum etiam quorumque mentes sepe necesse est, et si non intentione, certe memoria et cogitatione ab interiore unitate spiritus aliquam pati dissolutionem, ipse privilegio maioris gratie in virtute spiritus simul et totus quodammodo exterius laborabat et totus interius deo vacabat, in alto pascens conscientiam, in altero devotionem. Laboris ergo tempore et semper intus orabat seu meditabatur absque intermissione exterioris laboris, et exterius laborabat absque iactura interioris suavitatis. Nam usque hodie quicquid in scripturis valet, quicquid in eis spiritualiter sentit, maxime in silvis et in agris metendo et orando se confitetur accepisse, et in hoc nullos aliquando se magistros habuisse nisi quercus et fagos, ioco illo suo gratioso inter amicos dicere solet. Quantum vero in scripturis valeat, palam omnibus est, qui vel loquentem eum audire vel aliqua que scripsit legere potuerunt.

19 Messis tempore fratribus ad secandum cum fervore et gaudio sancti spiritus occupatis, cum ipse quasi impotens et nescius laboris ipsius sedere sibi et requiescere iuberetur, admodum contristatus ad orationem confugit, cum magnis lacrimis postulans a deo donari sibi gratiam metendi. Nec fefellit simplicitas fidei desiderium religiosi. Continuo namque quod petiit impetravit. Et ex illo die in labore illo peritis peritum se esse cum quadam iocunditate gratulabatur, tanto in hoc opere devotior, quanto se in hoc ipso facultatem ex solo dei dono reminiscitur accepisse. Feriatus autem ab huiusmodi labore vel opere, iugiter aut orabat, aut legebat, aut meditabatur. Ad orandum si se solitudo offerret utebatur; sin autem ubicumque, seu apud se, seu in turba esset, solitudinem cordis ipse sibi efficiens, ubique solus erat. Canonicas autem scripturas simpliciter et seriatim libentius ac sepius legebat, nec ullis magis quam ipsarum verbis eas intelligere se dicebat, et quicquid in eis divine sibi elucebat veritatis aut virtutis, in primo sibi originis sue fonte quam in decurrentibus expositionum rivis sapere testabatur. Sanctos tamen et orthodoxos eorum expositores humiliter legens, nequaquam sensibus eorum suos sensus equabat, sed subiciebat formandos, et vestigiis eorum fideliter adherens, sepe de fonte unde illi hauserant et ipse bibebat. Inde est quod plenus spiritu quo omnis sancta scriptura divinitus est inspirata, tam confidenter et utiliter ea usque hodie sicut apostolus dicit utitur ad docendum, et dum predicat verbum dei, quicquid ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum; et dum predicat verbum dei, quicquid de ea affert in medium, sic patens et placens efficit, et circa id unde agitur efficax ad monendum, ut mirentur omnes tam seculari quam spirituali predicti doctrina, in verbis gratie que procedunt de ore eius.

20 Cui autem placuit ei qui eum segregavit a seculo et vocavit ut ampliore gratia revelaret in eo gloriam suam, et multos filios qui erant dispersi congregaret in unum, misit in cor abbatis Stephani ad edificandam domum Clarevallis mittere fratres eius, et cum eis alios viros religiosos. Quibus abeuntibus ipsum etiam domnum Bernhardum prefecit abbatem, mirantibus sane illis tamquam maturis et strenuis tam in religione quam in seculo viris, et timentibus ei tum pro tenerioris etate iuventutis, tum pro corporis infirmitate et minori usu exterioris occupationis.

21 Erat autem Clarevallis locus in territorio Lingonensi, non longe a fluvio Alba, antiqua spelunca latronum, et antiquitus dicebatur vallis absinthialis, seu propter abundantiam ibi absinthii copiam, seu propter amaritudinem doloris incidentium ibi in manus latronum. Ubi ergo in loco horroris et vaste solitudinis consederunt viri illi virtutis, facturi de spelunca latronum templum dei et domum orationis, ibi simpliciter aliquanto tempore deo servierunt in